

Загальноєвропейський простір освіти – досягнення мети:

Комюніке Конференції європейських міністрів освіти

(Берген, 19-20 Травня 2005 року)

Ми, міністри освіти країн-учасниць Болонського процесу, зустрілися для обговорення поточного прогресу і визначення пріоритетів на період до 2010 року. На конференції ми вітаємо Вірменію, Азербайджан, Грузію, Молдову та Україну, що приєдналися до Болонському процесу. Ми всі поділяємо загальне розуміння принципів, цілей і зобов'язань процесу, відображених у Болонській декларації та Комюніке конференцій міністрів у Празі та Берліні. Ми підтверджуємо готовність координувати нашу політику із створення Загальноєвропейського простору вищої освіти (ЗПВО) до 2010 року в рамках Болонського процесу і виражаємо готовність допомагати країнам, що приєдналися, в реалізації цілей процесу.

I. Партнерство

Ми підкреслюємо центральну роль установ вищої освіти, їх співробітників та студентів як партнерів у Болонському процесі. Їх роль в реалізації процесу стає більш значущою на етапі, коли значною мірою реалізовані законодавчі реформи; ми закликаємо їх продовжувати і підсилювати діяльність із створення ЗПВО. Ми вітаємо прихильність інституцій вищої освіти цілям процесу по всій Європі і визнаємо, що потрібен певний час для оптимізації впливу структурних змін на навчальні плани та для забезпечення введення інноваційних технологій навчання, необхідних Європі.

Ми вітаємо підтримку організацій, що представляють бізнес та соціальних партнерів, і сподіваємося на посилення співпраці, спрямованої на досягнення мети Болонського процесу. Ми також вітаємо внесок міжнародних інституцій та організацій, які є партнерами процесу.

II. Аналізуючи досягнуте

Ми відзначаємо значний прогрес в досягненні поставленої мети, відображений в загальній доповіді 2003-2005, представленому робочою групою, в доповіді Європейської Асоціації Університетів “Тенденції IV” і доповіді “Болонья очима студентів” Об'єднання національних студентських союзів.

На нашому засіданні в Берліні ми просили робочу групу представити середньостроковий аналіз, звертаючи увагу на три пріоритети: систему ступенів, забезпечення якості і визнання дипломів та періодів навчання.

Доповідь свідчить, що значний прогрес був досягнутий у всіх трьох пріоритетних сферах. Важливо забезпечити стійкий розвиток у всіх країнах-учасниках. Тому ми вважаємо необхідним інтенсифікувати обмін досвідом для створення умов реалізації поставлених цілей як на інституційному, так і на національному рівні.

Система ступенів

Ми із задоволенням відзначаємо широке впровадження дворівневої системи ступенів, в рамках якої проходить навчання більше половини студентів у більшості країн.

Проте, як і раніше, існують перешкоди до наступності між ступенями. Крім того, існує необхідність інтенсивнішого діалогу між урядами, інституціями та соціальними партнерами з метою підвищення можливостей працевлаштування випускників з кваліфікацією бакалавра, включаючи відповідні позиції в державній службі.

Ми приймаємо загальну рамку кваліфікацій в ЗПВО, що складається з трьох рівнів (включаючи можливість проміжних кваліфікацій з урахуванням національних контекстів), і принцип загального опису кваліфікацій кожного циклу у вигляді результатів, компетенцій та об'єму кредитів. Ми приймаємо зобов'язання до 2010 року розробити національні рамки кваліфікацій, зіставні із загальноєвропейською рамкою кваліфікацій, робота над якими почнеться у 2007 році.

Ми просимо робочу групу підготувати доповідь про впровадження та подальшу розробку загальної кваліфікаційної рамки. Ми підкреслюємо значення забезпечення компліментарності між загальною рамкою кваліфікацій і запропонованою ширшою рамкою кваліфікацій для освіти протягом усього життя, що включає як загальну освіту, так і професійну освіту та підготовку. Рамка кваліфікації для освіти протягом усього життя в даний час розробляється в Європейському Союзі та країнах-учасниках. Ми просимо Європейську Комісію вести консультації з усіма учасниками Болонського процесу в ході реалізації цієї роботи.

Забезпечення якості

Практично всі країни створили умови для забезпечення якості, заснованої на критеріях, відображених в Берлінському Комюніке. Проте необхідно забезпечити подальший розвиток, зокрема, за такими напрямками як залучення студентів та міжнародна співпраця.

Крім того, ми закликаємо інституції вищої освіти докласти зусиль для підвищення якості їх діяльності через системне впровадження внутрішніх механізмів контролю якості та їх прямий взаємозв'язок із зовнішніми системами забезпечення якості.

Ми приймаємо стандарти і принципи забезпечення якості в ЗПВО, запропоновані Європейською мережею із забезпечення якості. Ми приймаємо зобов'язання ввести запропоновану модель взаємної оцінки агентствами із забезпечення якості на національному рівні з урахуванням загальноприйнятих принципів та критеріїв. Ми вітаємо принцип введення загальноєвропейського реєстру агентств із забезпечення якості, заснованого на національних звітах.

Ми просимо Європейську мережу із забезпечення якості розробити практичну сторону реалізації даної мети в співпраці з EUA, Європейською Асоціацією інституцій вищої освіти та Об'єднанням національних студентських союзів і представити нам доповідь через робочу групу. Ми підкреслюємо значення співпраці між національно визнаними агентствами, спрямованої на підвищення рівня взаємного визнання і рішень із забезпечення якості.

Визнання ступенів та періодів навчання

Ми відзначаємо, що 36 з 45 країн, що беруть участь у Болонському процесі, ратифікували Лісабонську конвенцію про визнання. Ми закликаємо країни, що не ратифікували її, не відкладати ратифікацію.

Ми приймаємо зобов'язання забезпечити повне виконання її принципів та їх інкорпорацію в національне законодавство. Ми закликаємо всі країни-учасниці спрямувати зусилля на проблеми, сформульовані Європейською інформаційною мережею та Мережею національних інформаційних центрів з академічного визнання (ENIC/NARIC).

Ми підготуємо плани дій з підвищення якості процесів, пов'язаних з визнанням іноземних кваліфікацій. Ці плани складуть частину національних доповідей до наступної конференції міністрів. Ми виражаємо підтримку текстів, що доповнюють Лісабонську Конвенцію про визнання, і закликаємо всі національні власті та інших учасників визнати подвійні дипломи, що присуджуються в двох або більше країнах ЗПВО.

Ми розглядаємо впровадження загальноєвропейської та національних кваліфікаційних рамок як можливість подальшого впровадження навчання протягом усього життя у вищу освіту.

Ми працюватимемо з інституціями вищої освіти та іншими структурами над вдосконаленням системи визнання попереднього навчання, як частини програм вищої освіти, для забезпечення доступності.

III. Майбутні виклики та пріоритети

Вища освіта та дослідження

Ми підкреслюємо значення вищої освіти в розвитку досліджень та значення досліджень як фундаменту в реалізації ролі вищої освіти в економічному та культурному розвитку нашого суспільства і його соціальної згуртованості.

Ми відзначаємо, що зусилля з введення структурних змін і підвищення якості викладання не повинні відволікати від зусиль по зміцненню досліджень та інновацій. Ми підкреслюємо значення досліджень та дослідницької підготовки в підтримці та підвищенні якості і посилення конкурентоспроможності та привабливості ЗПВО. Ми визнаємо необхідність підвищення синергії між сектором вищої освіти та дослідницькими секторами у всіх країнах і між ЗПВО та загальноєвропейським дослідницьким простором (ЗДП).

Для досягнення цієї мети необхідно повністю приєднати до кваліфікаційної рамки ЗПВО докторський рівень, використовуючи підхід, що ґрунтується на результатах.

Ключовий компонент підготовки доктора полягає в просуванні знання через оригінальне дослідження. Ураховуючи потребу в структурованих докторських програмах і необхідність прозорого керівництва та оцінки, ми відзначаємо, що нормальна тривалість третього рівня в більшості країн складатиме 3-4 року повного навчання.

Ми закликаємо університети забезпечити розвиток міждисциплінарної підготовки через докторські програми і розвиток навиків з тим, щоб забезпечити можливість ширшого працевлаштування. Ми повинні забезпечити загальне підвищення кількості кандидатів в доктори, що працюють у сфері досліджень в ЗПВО. Ми розглядаємо учасників третього ступеня і як студентів, і як дослідників, що починають. Ми доручаємо робочій групі спільно з EUA та іншими зацікавленими сторонами під керівництвом робочої групи підготувати доповідь про подальший розвиток основних принципів реалізації докторських програм і представити її міністрам у 2007 році. Необхідно уникати підвищеної регуляції докторських програм.

Соціальне вимірювання

Соціальне вимірювання Болонського процесу є складовою частиною ЗПВО і необхідною умовою підвищення його привабливості та конкурентоспроможності. Ми ще раз підтверджуємо нашу прихильність меті забезпечення доступності вищої освіти для всіх і підкреслюємо необхідність створення відповідних умов для студентів, з тим, щоб вони могли завершувати навчання без перешкод, пов'язаних із соціальними та економічними обставинами.

Соціальне вимірювання включає заходи, що вживаються урядами з фінансової та економічної допомоги студентам, особливо тим, що знаходяться в соціально несприятливих умовах, а також забезпечення консультаційними послугами з метою розширення доступності освіти.

Мобільність

Ми вважаємо, що мобільність студентів та викладачів в країнах- учасницях залишається одним з ключових завдань Болонського процесу. Зважаючи на багато ще не вирішених проблем, ми підтверджуємо наші зобов'язання сприяти мобільності грантів та позик, при необхідності координуючи зусилля з тим, щоб мобільність в рамках ЗПВО перетворилася на реальність.

Ми укріпимо наші зусилля з подолання перешкод до мобільності через спрощення візових процедур та процедур по отриманню дозволів на роботу, а також сприяючи участі в програмах мобільності. Ми закликаємо інституції та студентів повністю використовувати можливості програм мобільності, підтримуючи повне визнання періодів навчання в рамках таких програм.

Привабливість ЗПВО і співпраця з іншими країнами миру

Загальноєвропейський простір вищої освіти повинен бути відкритим і привабливим для всіх частин світу. Наш внесок у досягнення мети освіти для всіх повинен бути заснований на принципі стійкого розвитку і реалізовуватися відповідно до поточної міжнародної діяльності з розробки принципів забезпечення якості при наданні міжнародних освітніх послуг. Ми ще раз підкреслюємо, що в міжнародній академічній співпраці повинні превалювати академічні цінності.

Ми розглядаємо ЗПВО як партнера систем вищої освіти в інших регіонах світу, сприяючого збалансованому студентському та академічному обміну і співпраці між інституціями вищої освіти.

Ми підкреслюємо значення міжкультурного розуміння та поваги. Ми сподіваємося на розширення розуміння Болонського процесу на інших континентах через обмін досвідом процесу реформування із сусідніми країнами.

Ми підкреслюємо необхідність діалогу з питань, що представляють взаємний інтерес. Ми бачимо необхідність визначення регіонів-партнерів і посилення обміну ідеями та досвідом з цими регіонами. Ми просимо робочу групу розробити і погодити стратегію зовнішнього вимірювання.

IV. Аналіз прогресу до 2007 року

Ми доручаємо робочій групі продовжити та розширити процес моніторингу і підготувати доповідь до наступної конференції міністрів. Ми очікуємо, що оцінка буде заснована на методиці, що відповідає завданню, і включатиме систему ступенів, забезпечення якості і визнання дипломів та періодів навчання і що до 2007 року реалізація цих трьох пріоритетів буде в основному завершена. Зокрема, ми розраховуємо на прогрес у:

- впровадженні стандартів і принципів забезпечення якості відповідно до пропозицій доповіді Європейської мережі із забезпечення якості;
- впровадженні національних кваліфікаційних рамок;
- присудженні таї визнанні подвійних дипломів, зокрема, на рівні доктора;

- створенні можливостей для гнучких траєкторій навчання у вищій освіті, включаючи процедури визнання попереднього навчання.

Ми доручаємо робочій групі підготувати зіставні дані по мобільності персоналу та студентів, а також про соціальний та економічний стан студентів в країнах-учасниках, як основи для аналізу та звіту на наступній конференції міністрів. Аналіз повинен включати соціальне вимірювання відповідно до положень, викладених вище.

V. Підготовка до 2010 року

Спираючись на досягнуте, ми маємо намір створити Загальноєвропейський простір вищої освіти, заснований на принципах якості та прозорості. Ми повинні берегти нашу багату спадщину і культурну різноманітність, здійснюючи внесок у створення суспільства, заснованого на знаннях.

Ми виражаємо прихильність принципу державної відповідальності за вищу освіту в контексті складних сучасних суспільств. Вища освіта знаходиться на перехресті досліджень, освіти та інновацій і є ключем до конкурентоспроможності Європи. По мірі просування до 2010 року, ми приймаємо необхідність забезпечити автономію інституцій вищої освіти, достатню для виконання узгоджених реформ; ми також визнаємо необхідність стійкого фінансування інституцій.

Загальноєвропейський простір вищої освіти структурований на основі трьох рівнів, у якому кожен рівень має завдання підготовки студента до ринку праці, подальшого розвитку компетенцій та активної громадянської позиції. Загальна кваліфікаційна рамка, узгоджений набір європейських стандартів та принципів забезпечення якості і визнання дипломів та періодів навчання є ключовими характеристиками структури ЗПВО.

Ми схвалюємо структуру моніторингу, прийняту в Берліні, що включає Панєвропейську структуру Міжнародної освіти, Європейську асоціацію із забезпечення якості у вищій освіті, Союз промисловців і Європейську Конфедерацію працедавців як нових консультативних членів робочої групи з моніторингу.

Болонський процес рухається до створення ЗПВО у 2010 році, і ми повинні розглянути, які механізми необхідні для підтримки його розвитку після 2010 року, для чого доручаємо робочій групі вивчити це питання.

Ми проведемо наступну конференцію міністрів в Лондоні у 2007 році.

Примітка

У Болонському процесі беруть участь і є членами Follow-up Group 45 країн: Албанія, Андорра, Вірменія, Австрія, Азербайджан, Бельгія (фламандське і французьке співтовариства), Боснія і Герцеговина, Болгарія, Хорватія, Кіпр, Республіка Чехія, Данія, Естонія, Фінляндія, Франція, Грузія, Німеччина, Греція, Ватикан, Угорщина, Ісландія, Ірландія, Італія, Латвія, Ліхтенштейн, Литва, Люксембург, Мальта, Молдова, Нідерланди, Норвегія, Польща, Португалія, Румунія, Російська Федерація, Сербія і Чорногорія, Республіка Словаччина, Словенія, Іспанія, Швеція, Швейцарія, “колишня югославська республіка Македонія”, Туреччина, Україна та Великобританія. Більше того, Європейське комісія є членом даної групи з правом голосу.

Рада Європи, Національні об'єднання студентів в Європі (ESIB), Панєвропейська структура міжнародної освіти (EI), Європейська Асоціація забезпечення якості вищої освіти (ENQA), Європейська Асоціація університетів (EUA), Європейська Асоціація інституцій вищої освіти

(EURASHE), Європейський Центр вищої освіти (UNESCO-CEPES) і Об'єднання Промислових і Робочих Конфедерацій Європи (UNICE) є консультативними членами даної групи (Follow-up Group).